

NADLEŽNOST ZA RASPRAVLJANJE OSTAVINE U PRAVU EUROPSKE UNIJE UZ OSVRT NA SUDSKU PRAKSU

Ana-Marija Bajan

studentica 5. godine Pravnog fakulteta Osijek
E-mail: anamarijabajan84@gmail.com

Pregledni rad

UDK 347.65:061.1(4-67EU)
341.98:347.45

Rad primljen 31. siječnja 2019.

Ivana Marić

studentica 5. godine Pravnog fakulteta Osijek
E-mail: ivana.maric96@gmail.com

Sažetak

Tema je ovog rada nadležnost za odlučivanje o nasljeđivanju u pravu Europske unije s osvrtom na praksu sudova Republike Hrvatske. S obzirom na samu narav Europske unije kao zajednice sui generis, radi njezinog funkcioniranja te olakšavanja kretanja unutar iste, važno je uspostaviti sustav pravnih pravila koja idu u tom smjeru. Danas su tako nerijetke situacije da osobe imaju državljanstvo, domicil ili boravište u različitim državama članicama, a samim time i imovinu – bilo pokretnu ili nepokretnu. Stoga se postavlja pitanje koji sud, odnosno koje tijelo će biti nadležno odlučivati o takvoj imovini kada je riječ o nasljeđivanju iste. Za potrebe razmatranja ove problematike, u ovom radu ćemo najprije iznijeti najvažnije odrednice pojma ostavine kao središnjeg u ostavinskom postupku te same (međunarodne) nadležnosti. Naglasak je i na hijerarhiji pravnih vrela važnoj za primjenu propisa Europske unije.

U drugom dijelu razradit ćemo odredbe Uredbe o nasljeđivanju u pogledu nadležnosti te pokretanja i vođenja postupka, koja je ujedno i središte ovog rada. Spomenut ćemo i Provedbenu uredbu Europske komisije. U trećem dijelu rada analizirat ćemo praksu sudova Republike Hrvatske u pogledu primjene Uredbe o nasljeđivanju na postupke o nasljeđivanju, odnosno glede utvrđivanja (ne)nadležnosti.

Ključne riječi: *nasljeđivanje, međunarodna nadležnost, Uredba br. 650/2012, uobičajeno boravište*

1. UVOD

Zahvaljujući razvoju Europske unije danas se možemo bez većih problema kretati područjem koje ona obuhvaća te ostvarivati (tržišne) slobode koje nam Unija svojim autoritetom i instrumentima jamči. U novije vrijeme to je dovelo do brojnih migracija ljudi ne samo iz Republike Hrvatske, nego i ostalih zemalja u sastavu Europske unije na područja drugih država članica, ali i trećih država. S obzirom na samu narav Europske unije kao zajednice *sui generis*, radi njezina funkcioniranja te olakšavanja kretanja unutar iste, važno je uspostaviti sustav pravnih pravila koja idu u tom smjeru.

Danas su tako nerijetke situacije da osobe imaju državljanstvo, domicil ili boravište u različitim državama članicama, a samim time i imovinu – bilo pokretnu ili nepokretnu. Stoga se postavlja pitanje koji sud, odnosno koje će tijelo biti nadležno odlučivati o takvoj imovini kada je riječ o nasljeđivanju iste. Kako ne bi dolazilo do teškoća i nesuglasica, Europska unija instrumentima unifikacije i harmonizacije nastoji približiti i izjednačiti pravne propise svojih država članica. Jedan od tih instrumenata svakako je i Uredba (EU) br. 650/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju (u daljnjem tekstu: Uredba o nasljeđivanju).¹ Autorice ovoga rada odlučile su razraditi detaljnije ovu Uredbu i vidjeti kako ona regulira pitanja nadležnosti sudova za odlučivanje o ostavini, a upravo zbog toga što danas imamo takvu situaciju da mnogi ljudi odlaze živjeti i raditi u druge države, zasnivaju obitelj, ali i brojne različite pravne odnose, koji nakon njihove smrti i dalje egzistiraju i zahtijevaju ispravno reguliranje i odvijanje.

Ponajprije, osvrt je na temeljne pojmove poput ostavine i ostavinskog postupka, uređenja nadležnosti za odlučivanje o ostavini prema zakonodavstvu Republike Hrvatske te na hijerarhiju pravnih vrela, a što je bitno za razumijevanje samog rada. Dalje se u radu razrađuje sama Uredba o nasljeđivanju, njezino materijalno područje primjene, kriteriji nadležnosti, a poseban je osvrt na kriterij uobičajenog boravišta. Na samom kraju navedeni su i razrađeni pojedini primjeri iz sudske prakse Republike Hrvatske, kada su naši sudovi odlučivali ili trebali odlučivati pozivajući se na spomenutu uredbu.

2. OSTAVINA KAO SREDIŠTE OSTAVINSKOG POSTUPKA

Najjednostavnije rečeno, ostavina je sve ono što preostane nakon smrti fizičke osobe. Postavlja se pitanje što sve čini ostavinu kako bi se moglo odrediti što je to što čini pred-

¹ Uredba (EU) br. 650/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju, OJ L 201, 27. srpnja 2012. Posebno izdanje na hrvatskom, poglavlje 19, svezak 10, str. 107.–134.

met raspravljanja u ostavinskom postupku. Prema Zakonu o nasljeđivanju (u daljnjem tekstu: ZN) ostavina se sastoji od svega što je bilo ostaviteljevo u trenutku njegove smrti, osim onoga što se ne može naslijediti zbog svoje pravne naravi ili prema zakonu.² No, nije ostavina ono što je tuđi udio u zajedničkoj imovini ili što netko u trenutku ostaviteljeve smrti stekne na posebnom pravnom temelju, koji se razlikuje od nasljeđivanja (npr. na temelju ugovora o darovanju i sl.).

Autoricama je za potrebe ovoga rada kao predmet ostavine najzanimljivija nekretnina, odnosno nekretnine zbog međunarodne nadležnosti i odnosa s drugim zemljama, stoga će se i sam početak rada orijentirati na nekretnine i ono što je potrebno znati o nekretninama kako bi one mogle ući u sastav ostavine i samim time činiti i predmet raspravljanja.

2.1. NEKRETNINE KAO PREDMET OSTAVINE U REPUBLICI HRVATSKOJ

Da bismo odredili na koji način se nasljeđuju nekretnine u Republici Hrvatskoj te tko uopće može naslijediti nekretnine, najprije ćemo odrediti što je nekretnina. Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima (u daljnjem tekstu: ZV) određuje da pojedinačnu nekretninu čini zemljišna čestica, uključujući i sve što je s njom razmjerno trajno povezano na njezinoj površini ili ispod nje, ali kad je više zemljišnih čestica upisano u zemljišnoj knjizi u isti zemljišnoknjižni uložak, one su pravno sjedinjene u jedno tijelo koje se naziva zemljišnoknjižno tijelo, koje je kao takvo jedna nekretnina.³

Koje nekretnine mogu biti predmet ostavine? Tko određuje koje su to nekretnine? ZV propisuje da predmet ostavine ne mogu biti nekretnine koje su u režimu općeg dobra (opća dobra su stvari koje nisu sposobne biti objektom ničijih stvarnih prava, nego služe zajedničkim potrebama svih ljudi npr. pomorsko dobro, voda, javne ceste itd.) i one koje su u režimu javnog dobra u općoj uporabi (naziv za sve ono što je u imovini države i drugih javnopravnih subjekata, npr. nacionalni parkovi, škole, fakulteti itd.), pa ih ne mogu steći ni domaće ni strane osobe. Iz ovoga proizlazi da sve ostale nekretnine koje ne ulaze u ove dvije kategorije mogu biti predmetom ostavine.

Postavlja se pitanje može li nekretnine koje mogu biti predmetom ostavine naslijediti baš svaka osoba ili ipak postoje izvjesna ograničenja. ZN propisuje da je svaka osoba sposobna naslijediti, ali kad je riječ o stranim osobama ipak postoje ograničenja. Kada su u odnosu na strance zakonom postavljena stanovita ograničenja za stjecanje vlasništva određenih nekretnina, time nije glede tih nekretnina nastupila nesposobnost da budu predmet nasljeđivanja niti je riječ o općoj nesposobnosti stranca da nasljeđuje, nego

² Zakon o nasljeđivanju, Narodne novine, broj 48/2003, 163/2003, 35/2005, 127/2013, 33/2015.

³ Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima (pročišćeni tekst) Narodne novine, broj 91/1996, 68/1998, 137/1999, 22/2000, 73/2000, 12920/2000, 114/2001, 79/2006, 141/2006, 146/2008, 38/2009, 153/2009, 143/2012, 152/2014.

strana osoba nema sposobnost stjecanja vlasništva takvih nekretnina na temelju nasljeđivanja. Nesposobnost strane osobe da naslijedi određene nekretnine može biti propisana samo zakonom i to ako su predmet nasljeđivanja nekretnine i ako se nasljeđuje pravo vlasništva. Stoga se ni zakonom ne može ograničiti stjecanje stvarnih prava, uključujući i vlasništvo nad pokretninama, kao ni ograničenih stvarnih prava nad nekretninama.⁴

Prema članku 356. ZV-a strane fizičke i pravne osobe mogu, pod pretpostavkom uzajamnosti, stjecati na temelju nasljeđivanja vlasništvo nekretnina na području Republike Hrvatske. Uz to je potrebna i suglasnost koju izdaje ministar nadležan za poslove pravosuđa u Republici Hrvatskoj.

Budući da zakon propisuje da je potrebna uzajamnost kako bi stranci mogli naslijediti nekretnine, potrebno je odrediti što bi predstavljao pojam uzajamnosti. U pravnoj znanosti se pod pojmom uzajamnosti (reciprociteta) razumijeva načelo kada tijela jedne države priznanje nekog prava strancima uvjetuju istim ili sličnim postupanjem strane države o čijem je državljaninu riječ, prema hrvatskim državljanima.⁵ Laički bi to značilo da naš državljanin može u stranoj državi odakle potječe taj stranac, odnosno gdje ima registrirano sjedište strana pravna osoba naslijediti pod istim ili sličnim uvjetima kao što taj stranac nasljeđuje kod nas.

Ako u odnosnoj državi nije uopće bilo slučajeva nasljeđivanja hrvatskih državljana ili stjecanje vlasništva prema nekoj drugoj pravnoj osnovi, uzima se da uzajamnost postoji te su stoga stranci u stjecanju vlasništva nekretnina nasljeđivanjem ravnopravni s hrvatskim državljanima. Štoviše, upravo Zakon o nasljeđivanju određuje da se uzajamnost predmnijeva dok se suprotno ne bi utvrdilo na zahtjev osobe koja za to ima pravni interes. Sud, odnosno javni bilježnik kao povjerenik suda bez inicijative stranke u ostavinskom postupku nije ovlašten ispitivati je li ispunjena pretpostavka uzajamnosti.⁶

Za pravo nasljeđivanja stranih osoba bitno je vrijeme relevantno za utvrđivanje postojanja uzajamnosti. U pravnoj literaturi prevladava mišljenje da je to vrijeme u kojem se odlučuje o određenom pravu, odnosno priznanju određenog akta. Čini se, da bi u nasljednopravnim stvarima postojanje uzajamnosti trebalo utvrđivati prema času smrti ostavitelja jer je to trenutak stjecanja vlasništva i drugih prava koja čine ostavinu. Nasljednik tada postaje vlasnik nekretnina neovisno o tome kada će biti doneseno rješenje o nasljeđivanju i izvršen upis vlasništva u zemljišnu knjigu.⁷

⁴ Jelčić, Olga; Kočić, Ana-Marija; Kontrec, Damir; Mihelčić, Gabrijela; Pahić, Damir; Sarvan, Desa, *Nekretnine kao objekt nasljeđivanja stranih osoba u Republici Hrvatskoj*, u: *Nekretnine – aktualnosti zakonodavstva i prakse*, Zagreb, 2008., str. 193.

⁵ Cf. *ibid.*, str. 190.

⁶ Cf. *ibid.*, str. 191.

⁷ *Ibid.*

2.2. OSTAVINSKI POSTUPAK U REPUBLICI HRVATSKOJ

Stjecanje prava vlasništva nasljeđivanjem stranih fizičkih i pravnih osoba kao što smo već i mogli vidjeti uređeno je ZV-om kao općim propisom, zatim ZN-om koji uređuje pravo nasljeđivanja i pravila postupanja u nasljednopravnim stvarima, Zakonom o rješavanju sukoba zakona s propisima drugih zemalja u određenim odnosima, većim brojem posebnih zakona (Zakon o šumama, Zakon o zaštiti prirode i dr.) te mnogobrojnim međunarodnim ugovorima.⁸ No, koji od svih nabrojanih propisa uređuje ostavinski postupak kao glavni postupak za rješavanje nasljednopravnih stvari? Odgovor na postavljeno pitanje ponudit ćemo u nastavku, no prije svega potrebno je pravno odrediti ostavinski postupak.

Ostavinski postupak je izvanparnični postupak koji se pokreće po službenoj dužnosti suda u povodu smrti fizičke osobe, nakon što sud primi njezinu smrtovnicu ili s njom izjednačenu ispravu. U ostavinskom postupku utvrđuju se nasljednici, sastav ostavine te prava koja pripadaju pojedinim nasljednicima ili nekim drugim osobama. Ostavinski postupak je prije svega uređen ZN-om koji se primjenjuje kao *lex specialis* i to na način da je cijela glava druga koja nosi naziv *OSTAVINSKI POSTUPAK* posvećena upravo reguliranju ostavinskog postupka. Budući da je riječ o izvanparničnom postupku, supsidijarno se na ostavinski postupak primjenjuje i Zakon o parničnom postupku.⁹

Uređenjem ZN-a koji je stupio na snagu 2003. godine izvršene su bitne izmjene prema kojima su proširene ovlasti suda u slučaju rješavanja spornih pitanja tijekom ostavinskog postupka, a isto je tako uvedena mogućnost povjeravanja provedbe ostavinskog postupka ili određenih radnji u tom postupku javnim bilježnicima.¹⁰

U slučaju kada u ostavinskom postupku pred hrvatskim tijelima sudjeluju kao stranke stranci, onda je potrebno posegnuti i za europskim izvorima prava, a prije svega za Uredbom o nasljeđivanju.

2.3. SPECIFIČNOSTI VEZANE ZA OSTAVINSKI POSTUPAK

U ostavinskom postupku prije svega sudjeluju nasljednici, koji mogu biti oporučni i zakonski, ali se isto tako javljaju i nužni nasljednici, to će biti u slučaju kada ostavitelj nije ostavio ništa ili je ostavio manje od onoga što je trebao članovima svoje uže obitelji, zatim javni bilježnik kao povjerenik suda, ali isto tako i treće osobe koje imaju pravni

⁸ Cf. *ibid.*, str. 185.

⁹ Zakon o parničnom postupku, pročišćeni tekst, Narodne novine, broj 4/1977, 36/1977, 6/1980, 36/1980, 43/1982, 69/1982, 58/1984, 74/1987, 57/1989, 20/1990, 27/1990, 35/1991.

¹⁰ Vidović, Vanja, Ostavinski postupak kao izvanparnični postupak, Nacionalni repozitorij završnih i diplomskih radova ZIR, Požega, 2016., str. 11.

interes za sudjelovanjem u ostavinskom postupku (npr. ako je predmet ostavine nešto što je ta osoba stekla na drugom pravnom temelju različitom od nasljeđivanja, npr. na temelju ugovora o kupoprodaji te to treba prijeći u njezino vlasništvo i kao takvo nije ni sposobno biti predmetom ostavine).

Centralni dio ostavinskog postupka je ostavinska rasprava. Na ostavinsku raspravu pozivaju se zainteresirane osobe, kao što su potencijalni nasljednici, zapisovnici, izvršitelj oporuke i drugi.¹¹ Sud, odnosno javni bilježnik, prije provođenja ostavinske rasprave, pozvat će sve osobe kod kojih se nalaze oporuke (to se odnosi na sve oporuke, bez obzira na to jesu li valjane ili ne i bez obzira na to koliko ih ima), da ih predaju sudu. Sve osobe koje posjeduju oporuku dužne su je nakon smrti ostavitelja bez odgode predati najbližem općinskom sudu, a osobe koje imaju ikakvih saznanja o postojanju oporuke, dužne su o tome obavijestiti općinski sud koji će također zatražiti podatke o eventualnom postojanju oporuke iz Hrvatskoga upisnika oporuka.¹²

Ostavinski postupak se provodi uz poštovanje načela koja se smatraju osnovnim načelima ostavinskog postupka. To su prije svega načelo oficioznosti (ostavinski sud pokreće ostavinski postupak po službenoj dužnosti čim primi od matičara smrtovnicu ili pravomoćno rješenje o proglašenju osobe umrlom), načelo ekonomičnosti i pomoći strankama (sud je tijekom čitavog postupka dužan brinuti se da prava stranaka budu osigurana, a osobito prava maloljetnika, duševnih bolesnika i ostalih koji nisu u stanju sami brinuti se o svojim pravima i skrbiti se o svojim interesima), načelo pismenosti i usmenosti (sud će u postupku uzeti u obzir sve navode stranaka bez obzira na to jesu li zahtjevi i prijedlozi podneseni u pisanu obliku ili usmeno na ročištu), istražno i raspravno načelo (ostavinski postupak je kombinacija ovih dvaju načela, što znači da sud kao i stranke ima mogućost prikupljanja procesnog materijala) te za sam kraj, načelo kontradiktornosti i nekontradiktornosti (načelo kontradiktornosti je ublaženo u ostavinskom postupku u odnosu na parnični postupak, što znači da se sudioniku postupka ne mora u svakom slučaju dati prilika da se izjasni o izjavama drugih sudionika te se isto tako sudionici ostavinskog postupka ne moraju saslušavati u nazočnosti drugih sudionika).¹³

Ono što je još iznimno bitno kada je posrijedi nasljeđivanje, a i sam ostavinski postupak, jesu zakonske odredbe koje se primjenjuju u slučaju kada ostavitelj nema nikog tko bi naslijedio njegovu ostavinu, a ne može se dopustiti da ostavina bude ničija. To će biti u slučaju kada ostavitelj uopće nema nasljednika, ni zakonskih, ni oporučnih, odnosno kada ima nasljednike, ali oni nisu sposobni za nasljeđivanje ili su se odrekli nasljedstva.

¹¹ Ostavinski postupak u Republici Hrvatskoj, <https://vaic.hr/novosti-i-publikacije-hr/ostavinski-postupak-u-republici-hrvatskoj/>, pristupljeno 16. srpnja 2018.

¹² Ostavinski postupak, www.iusinfo.hr/DailyContent/Topical.aspx?id=18324, pristupljeno 18. srpnja 2018.

¹³ *Ibid.*

Tako ZN određuje u članku 20. pravila koja se primjenjuju u takvom slučaju. Ostavina koja nema nasljednika naziva se ošasna ostavina te ona prelazi na jedinice lokalne samouprave, odnosno općinu i grad budući da je u našem pravnom uređenju prihvaćeno načelo *fiscus post omnes* (državna blagajna poslije svih).

Ostaviteljeve nekretnine i s njima izjednačena prava prelaze na općinu, odnosno grad na čijem se području nalaze. Pokretnine i s njima izjednačena prava prelaze na općinu, odnosno grad gdje je ostavitelj u trenutku smrti imao prebivalište na području Republike Hrvatske. Ako ostavitelj u trenutku smrti nije imao prebivalište na području Republike Hrvatske, a imao je boravište, pokretnine i s njima izjednačena prava prelaze na općinu, odnosno grad gdje je ostavitelj u trenutku smrti imao boravište na području Republike Hrvatske. Ako ostavitelj u trenutku smrti na području Republike Hrvatske nije imao ni prebivalište ni boravište, pokretnina i s njima izjednačena prava prelaze na općinu, odnosno grad gdje je ostavitelj u trenutku smrti bio upisan u knjigu državljana Republike Hrvatske (čl. 20. ZN-a).

Ono što se može zaključiti iz ovakvih zakonskih odredbi jest da za nekretnine postoji isključiva nadležnost suda u Republici Hrvatskoj o čemu više u nastavku.

3. NADLEŽNOST ZA VOĐENJE OSTAVINSKOG POSTUPKA

Autorice su se odlučile za temu ovoga rada upravo zbog samog značaja nadležnosti za određivanje ostavine, a posljedično i za ostavinski postupak. Kada u postupku imamo dvije osobe i obje su hrvatski državljani, onda je lako i odrediti koje će tijelo biti nadležno za provođenje ostavinskog postupka budući da samo trebamo pratiti zakonske odredbe. Problem se javlja kada se u ostavinskom postupku pred hrvatskim tijelom pojavljuju stranci te je potrebno odrediti tko će biti nadležan za postupanje. Međunarodno pravo je uznapredovalo te nije više toliko kao prijašnjih godina problem ni to odrediti, ali isto postoji doza težine u odnosu na situaciju kada su stranke hrvatski državljani.

Što je uopće međunarodna nadležnost? Pod pojmom međunarodne nadležnosti podrazumijevamo nadležnost sudova neke države za suđenje u sporovima s međunarodnim elementom. Svaka država sama svojim propisima određuje kada postoji nadležnost njezinih sudova u predmetima s međunarodnim obilježjem. U slučaju europskih postupovnih uredbi (*Brussels I* i *Brussels II*) ili međunarodnih ugovora pravila o međunarodnoj nadležnosti fiksirana su među državama članicama. Pravila uredbi ili međunarodnih ugovora isključuju mogućnost autonomije glede određivanja međunarodne nadležnosti od strane države članice.

3.1. DOMAĆE ZAKONODAVSTVO I NADLEŽNOST U NASLJEDNOPRAVNIM STVARIMA

Za raspravljanje ostavine nadležan je javni bilježnik kao povjerenik općinskog suda. Sud koji je povjerio javnom bilježniku predmet provodi nadzor nad njegovim radom, a u nekim slučajevima može i sam provesti postupak. Mjesna nadležnost za raspravljanje ostavine određuje se prema ostaviteljevu prebivalištu, a podredno boravištu, u vrijeme smrti, mjestu gdje se nalazi pretežni dio ostavine, odnosno gdje je ostavitelj upisan u knjigu državljana.¹⁴ Iz ovoga proizlazi da su tijela nadležna za provođenje ostavinskog postupka javni bilježnik i općinski sud.

Za nasljeđivanje mjerodavno je pravo države čiji je državljanin bio ostavitelj u vrijeme smrti.¹⁵ Iz ovakve zakonske odredbe zaključilo bi se da u slučaju, recimo, da je ostavitelj njemački državljanin, da se onda primjenjuje njemačko pravo. No, nije uvijek sve tako jednostavno. Što se događa u slučaju da se nasljeđuju nekretnine koje se nalaze na području Republike Hrvatske, hoće li tada biti mjerodavno hrvatsko pravo ili njemačko pravo budući da je ostavitelj njemački državljanin?

Domaće zakonodavstvo propisuje sljedeće: "Isključiva nadležnost suda Republike Hrvatske postoji u sporovima o pravu raspolaganja nekretninom u društvenom vlasništvu u sporovima o pravu vlasništva i o drugim stvarnim pravima na nekretnini u vlasništvu građana i građanskih pravnih osoba, u sporovima zbog smetanja posjeda na nekretnini te u sporovima nastalim iz zakupnih ili najamnih odnosa u pogledu nekretnine, ili iz ugovora o upotrebi stana ili poslovnih prostorija, ako se nekretnina nalazi na teritoriju Republike Hrvatske."¹⁶

Ono što autorice zaključuju iz navedenih zakonskih odredbi jest da se u slučaju kad je predmet raspravljanja pa isto tako i predmet ostavinskog, ali i bilo kojeg drugog postupka nekretnina koja se nalazi na teritoriju Republike Hrvatske, postoji isključiva nadležnost hrvatskog suda, bez obzira na to tko su stranke u postupku.

Za naše je zakonodavstvo u postupcima koji se odnose na nasljedne stvari osim ZN-a i ostalih zakona koji se supsidijarno primjenjuju, jako važan ZRS, ali isto tako i već spomenuta Uredba o nasljeđivanju budući da smo dio europske obitelji.

Kada bismo gledali hijerarhiju pravnih vrela koje će sud primijeniti kada u ruke dobije predmet nasljednopravne naravi, na samom vrhu nalazi se spomenuta Uredba, budući da ju je Republika Hrvatska implementirala te je time ona postala dio pravnog poretka RH, a samim time je prema pravnoj snazi postala jača od našeg Ustava, pa i samih zako-

¹⁴ Vidović, V., *loc. cit.* (bilj. 9).

¹⁵ Zakon o rješavanju sukoba zakona s propisima drugih zemalja u određenim odnosima, Narodne novine, broj 53/1991, 88/2001), u daljnjem tekstu: ZRS, čl. 30., st. 1.

¹⁶ *Ibid.*; čl. 56.

na, što posljedično dovodi do toga da se najprije gleda ono što propisuje Uredba, a tek onda ono što kažu naši zakoni.

4. UREDBA BR. 650/2012 O NASLJEĐIVANJU: MATERIJALNO PODRUČJE PRIMJENE

Uredba o nasljeđivanju najvažniji je izvor kada govorimo o propisima kojima se uređuje nasljeđivanje unutar prava Europske unije. Primjenjuje se od 17. kolovoza 2015. godine i to neposredno u svim državama članicama, osim u Ujedinjenoj Kraljevini, Irskoj i Danskoj.¹⁷ Ovim privatnopravnim instrumentom nastoji se pojedincima olakšati uređenje njihove imovine nakon smrti, odnosno omogućiti efikasnije provođenje postupka onim osobama koje imaju određena prava ili zahtjeve prema ostavitelju pred tijelima koja provode postupak u vezi s nasljeđivanjem.¹⁸ Sukladno čl. 1., st. 1. Uredbe o nasljeđivanju, ona se primjenjuje na nasljeđivanje zbog smrti. Prema t. 9. Preambule, to nasljeđivanje zbog smrti razumijeva sve oblike prijenosa imovine, prava i obveza zbog smrti, bilo dobrovoljnim prijenosom raspolaganjem imovinom zbog smrti, bilo prijenosom zakonskim nasljeđivanjem. U istom članku Uredba o nasljeđivanju dalje navodi kako se ne primjenjuje na porezne, carinske i upravne stvari koje kao takve ulaze u doseg javnog prava. Uređivanje takvih pitanja stoga je prepušteno nacionalnim pravima. Ono tako može, primjerice, određivati kako će se izračunavati porezne i ostale obveze javnopravne naravi, kako će se one plaćati, zatim jesu li to porezi koje je umrli trebao platiti u trenutku smrti ili neka vrsta poreza vezana za nasljeđivanje koji treba platiti iz ostavine i slično (t. 10. Preambule).

Uredba također taksativno navodi pitanja koja su isključena iz njezina područja primjene. Tako se ona ne primjenjuje na pitanja statusa fizičkih osoba, obiteljske odnose te odnose koji imaju njima usporedive učinke, pitanja nestanka, odsutnosti i presumirane smrti fizičke osobe, pitanja režima bračne stečevine i imovinskih režima, formalne valjanosti usmenih raspolaganja imovinom zbog smrti i druga pitanja navedena u čl. 1., st. 2. Uredbe o nasljeđivanju. Generalno, Uredba o nasljeđivanju ne bi se trebala primjenjivati na područja građanskog prava koja nisu nasljeđivanje. Tako bi se ona pitanja za koja bi se moglo činiti da imaju veze s nasljeđivanjem također trebalo izričito isključiti iz njezina područja primjene (t. 11. Preambule). Glede režima bračne stečevine, oni obuhvaćaju i bračne ugovore, no isti su isključeni samo u onoj mjeri u kojoj se takvi ugovori ne bave pitanjima nasljeđivanja (t. 12. Preambule). Pitanja koja se odnose na zaklade, kao što je njihova uspostava, upravljanje i prestanak također bi trebala biti izuzeta. Međutim, moguće je da zaklada bude uspostavljena oporukom ili na temelju zakonskog nasljeđivanja.

¹⁷ Čuveljak, Jelena, Nasljeđivanje u Europskoj uniji, Informator, Zagreb, god. 63, br. 6393, 2015., str. 6.

¹⁸ Grubišić Đogić, Nives, Nasljeđivanje u Europskoj uniji – Uredba o nasljeđivanju broj 650/2012, Odvjetnik, Zagreb, god. 89, br. 1–2, 2016., str. 16.

U tim bi se slučajevima trebalo glede podjele imovine i utvrđivanja korisnika primijeniti mjerodavno pravo sukladno ovoj Uredbi. Stoga izuzeće zaklada ne bi trebalo shvaćati kao opće (t. 13. Preambule).

Kada je riječ o drugim međunarodnim konvencijama, tj. odnosu Uredbe o nasljeđivanju prema njima, istaknuto je da ona ne utječe na primjenu onih međunarodnih konvencija čije su ugovornice jedna ili više država članica u trenutku donošenja ove Uredbe i koje se odnose na pitanja uređena njom. One države članice koje su ugovorne stranke Haške konvencije od 5. listopada 1961. o mjerodavnom pravu za oblik oporučnih raspolaganja¹⁹ i dalje nastavljaju primjenjivati odredbe te konvencije umjesto odredbi Uredbe o nasljeđivanju u pogledu formalne valjanosti oporuka i oporučnih raspolaganja. Međutim, Uredba o nasljeđivanju ipak će imati prednost u odnosu na one konvencije sklopljene isključivo između dvije ili više država članica u onom opsegu u kojem se one odnose na pitanja uređena ovom Uredbom.²⁰

Ako su svi odlučni elementi za konkretan nasljednopravni slučaj locirani unutar iste države članice, Uredba o nasljeđivanju neće se primijeniti. Predmet mora imati prekogranični element. Postavlja se pitanje kako odrediti ima li slučaj međunarodno obilježje ili ne. Odgovor na to pitanje sastoji se u četiri određujuća elementa, a to su sudovi, odnosno nadležna tijela, umrla osoba, nasljedstvo i nasljednici.²¹ Za primjenu ove Uredbe također je odlučno i da je ostavitelj umro nakon 17. kolovoza 2015., odnosno nakon početka njezine primjene i, naravno, u nekoj od država članica Europske unije, osim već spomenutih Ujedinjene Kraljevine, Irske i Danske.²²

4.1. NADLEŽNOST PREMA UREDBI O NASLJEĐIVANJU

Uredba o nasljeđivanju sadrži pravila kojima uređuje međunarodnu nadležnost sudova za postupanje. Ona bi trebala poštovati i voditi računa o različitim pravnim uređenjima glede nasljeđivanja u različitim državama članicama. Stoga u čl. 3., st. 2. Uredba o nasljeđivanju, radi potreba svoje primjene, određuje pojam "sud". Osim što obuhvaća sva pravosudna tijela, ona razumijeva i sva ostala tijela i pravne stručnjake koji imaju nadležnost u nasljednim stvarima, a koji izvršavaju pravosudne funkcije ili postupaju u

¹⁹ Convention of 5 October 1961 on the Conflicts of Laws Relating to the Form of Testamentary Dispositions; dostupno na <https://assets.hcch.net/docs/b67e23f7-bcf7-4cc6-aea9-26ea825c56c4.pdf>. Republika Hrvatska je navedenoj Konvenciji pristupila: Odluka o objavljivanju mnogostranih međunarodnih ugovora kojih je Republika Hrvatska stranka na temelju notifikacija o sukcesiji od 8. listopada 1991. godine, Narodne novine, broj 4/1994.

²⁰ Čuveljak, J., *op. cit.* (bilj. 18), str. 8.

²¹ Poretti, Paula, Nadležnost, nadležna tijela i postupci prema Uredbi (EU) br. 650/2012 o nasljeđivanju, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, god. 37 (1991), br. 1, 2016., str. 565.

²² Grubišić Đogić, N., *loc. cit.* vidi bilješku 19.

skladu s prenesenim ovlastima od strane pravosudnog tijela ili postupaju pod nadzorom pravosudnog tijela.

Posebnu pozornost Uredba o nasljeđivanju poklanja javnim bilježnicima. Sukladno t. 20. Preambule, u pojam suda svrstavamo upravo i javne bilježnike, a navode se i registarski uredi koji u nekim državama u određenim pitanjima nasljeđivanja vrše funkcije poput sudova ili na temelju prenesenih ovlasti. Onim javnim bilježnicima koji imaju ovlasti u nasljednim stvarima u pojedinim državama članicama Uredba o nasljeđivanju trebala bi omogućiti izvršavanje istih. Hoće li javni bilježnici biti vezani odredbama ove Uredbe, ovisit će o tome jesu li obuhvaćeni pojmom "sud" kako ga ona određuje za svoje potrebe (t. 21. Preambule). Tako taj pojam ne bi trebao obuhvaćati nesudska tijela država članica koja su prema nacionalnom pravu ovlaštena za pitanja nasljeđivanja, poput javnih bilježnika u većini država u kojima oni obično ne vrše sudske funkcije. To bi konkretno značilo da će javne bilježnike ova Uredba, u pogledu pravila o nadležnosti, obvezivati ako vrše sudske funkcije te bi odluke koje oni donose trebale biti u optjecaju u skladu s odredbama o priznavanju, izvršivosti i izvršavanju odluka. Ako, odnosno kada ne vrše sudske funkcije, nisu vezani spomenutim odredbama, a javne isprave koje izdaju trebale bi biti u optjecaju sukladno odredbama o javnim ispravama (t. 22. Preambule).

Prema već spomenutom čl. 3., st. 2., tijela koja postupaju u nasljednim stvarima trebaju pružiti garancije prava na pravično suđenje, odnosno Uredba o nasljeđivanju navodi da ta tijela trebaju jamčiti nepristranost i prava svih stranaka na pravično suđenje. Protiv odluka koje takva tijela donesu trebalo bi biti moguće izjaviti pravni lijek (žalbu ili reviziju) i one bi trebale imati valjanost i učinak istovjetan odlukama pravosudnog tijela o istoj stvari.²³

Uredba o nasljeđivanju glede nadležnosti postavlja određene kriterije. Ona uvodi tzv. piramidalni sustav ocjenjivanja, što znači da sud, nakon što utvrdi da nije nadležan prema već uspostavljenom kriteriju, ispituje svoju nadležnost prema sljedećem kriteriju koji je uspostavljen odredbama ove Uredbe.²⁴ Kriteriji koje ona propisuje su: opća nadležnost (čl. 4.), sporazum o izboru suda (čl. 5.), supsidijarna nadležnost (čl. 10.) te *forum necessitatis*, odnosno tzv. nužni forum (čl. 11.). Oni će biti razrađeni u sljedećim poglavljima.

4.2. KRITERIJ UOBIČAJENOG BORAVIŠTA KAO OPĆE PRAVILO NADLEŽNOSTI

Već smo istaknuli da je za primjenu ove Uredbe vrlo važno da predmet ima prekogranični element, a da bi predmet bio okarakteriziran kao prekograničan određeni elementi

²³ Poretti, P., *op. cit.* (bilj. 22), str. 573.

²⁴ Grubišić Đogić, J., *op. cit.* (bilj. 19), str. 17.

moraju biti locirani u više različitih država.²⁵ Ako su ti elementi smješteni unutar iste države, primjenjuje se nacionalno pravo. Uredba o nasljeđivanju tako ne utječe na nadležnost tijela država članica za rješavanje o nasljednim stvarima (čl. 2.). Prema čl. 4. Uredbe o nasljeđivanju, opće je pravilo nadležnosti da je za cjelokupnu ostavinu nadležan sud države članice u kojoj je ostavitelj imao uobičajeno boravište u trenutku smrti. Dakle, ovo pravilo države članice primjenjivat će za rješavanje sporova s prekograničnim elementom. Iz tog pravila proizlazi da će jedan sud biti nadležan za cjelokupnu ostavinu, bez obzira na to u kojim se sve državama članicama imovina te ostavine nalazi – možemo govoriti o načelu jedinstva ostavine.

Uobičajeno boravište pojam je koji nije pravno definiran. Kada treba odlučiti o postojanju uobičajenog boravišta, upućuje se na presudu Europskog suda u predmetu C-523/07 A.²⁶ U toj presudi jasno je naznačeno kako uobičajeno boravište nije moguće utvrditi isključivo na temelju fizičke nazočnosti osobe u nekoj državi. U tom smislu je ponuđeno nekoliko kriterija, kao što je trajanje boravka u državi članici, uvjet i razlog boravka, poznavanje jezika i slično.²⁷ Iz navedenog jasno zaključujemo kako se postojanje uobičajenog boravišta procjenjuje od slučaja do slučaja. Tako sud, odnosno tijelo koje je nadležno za odlučivanje o nasljednopravnoj stvari, trebalo bi, radi utvrđivanja uobičajenog boravišta, izvršiti ukupnu procjenu životnih okolnosti umrlog tijekom posljednjih godina njegova života i u trenutku smrti (t. 23. Preambule). Pri tom treba uzeti u obzir sve relevantne činjenične elemente, a posebno trajanje i stalnost njegove nazočnosti u dotičnoj državi te uvjete i razloge njegove nazočnosti. Ako se u obzir uzmu konkretni ciljevi Europske unije, a posebno onaj slobode kretanja unutar iste, takvo uobičajeno boravište trebalo bi imati blisku i stabilnu vezu s dotičnom državom.

Uobičajeno boravište posebno je pogodan kriterij za one slučajeve u kojima osobe imaju državljanstvo više država članica, kao i onim slučajevima kada je riječ o osobama bez državljanstva, odnosno apatridima.²⁸ O složenim slučajevima riječ je i onda kada je, primjerice, umrli zbog profesionalnih ili ekonomskih razloga otišao živjeti u inozemstvo kako bi ondje radio, nekad i duže vrijeme, ali je zadržao blisku vezu s državom podrijetla (t. 24. Preambule). U takvom slučaju moglo bi se smatrati da je umrli imao uobičajeno boravište u svojoj državi podrijetla u kojem je bilo središte interesa njegove obitelji i njegov društveni život. Složeni slučajevi javljaju se i u situacijama kada je umrli živio u nekoliko država naizmjenično ili ako je putovao iz države u državu bez namjere da bi se nastanio i bez da se nastanio u bilo kojoj od tih država. Ako je umrli imao državljanstvo jedne od tih država članica ili je svu svoju glavnu imovinu imao u jednoj od tih država, državljanstvo ili mjesto te imovine moglo bi biti poseban čimbenik u ukupnoj procjeni

²⁵ Vidi *supra*, bilj. 22.

²⁶ Predmet Korkein hallinto-oikeus C-523/07 A, ECLI:EU:C:2009:225, od 2. travnja 2009.

²⁷ Poretti, P., *op. cit.* (bilj. 22), str. 566.

²⁸ *Ibid.*

svih činjeničnih okolnosti. Iz svega proizlazi da je kriterij uobičajenog boravišta najprikladniji forum za rješavanje spora te primjenu mjerodavnog prava. Međutim, iako se Uredbom o nasljeđivanju koliko-toliko nastojao riješiti problem interpretacije uobičajenog boravišta, i dalje treba imati na umu moguće nedostatke u njegovu tumačenju, posebno ako se uzme u obzir neujednačenost njegove interpretacije u različitim državama članicama te ga se uspoređi s poveznicama kao što su državljanstvo ili domicil.²⁹

Kriterij uobičajenog boravišta proteže se na područje svih država članica. To praktično znači da sud, primjenjujući navedeni kriterij, ispituje kako svoju nadležnost, tako i nadležnost sudova ostalih država članica. Utvrdi li svoju nadležnost ili nadležnost suda neke druge države članice, daljnji kriteriji postaju suvišni.³⁰ Ako se ne može utvrditi je li i na području koje države članice ostavitelj imao uobičajeno boravište u trenutku smrti, primjenjivat će se kriteriji, sukladno odredbama Uredbe.

4.3. IZBOR MJERODAVNOG PRAVA I SPORAZUM O IZBORU SUDA

Prema t. 27. Preambule, svrha ove Uredbe, među ostalim, jest da se osigura da tijelo koje se bavi nasljeđivanjem u većini situacija doista primjenjuje svoje pravo. Zbog tog razlog ona predviđa nekoliko mehanizama koji bi se primijenili ako je umrli za pravo koje će uređivati njegovo nasljeđivanje izabrao pravo države članice čiji je bio državljanin (čl. 22. Uredbe o nasljeđivanju). Jedan takav mehanizam upravo je sporazum o izboru suda u državi članici čije je pravo umrli izabrao. Uredba o nasljeđivanju propisuje da se, ako je umrli za uređenje svojeg nasljeđivanja izabrao pravo države članice čiji je bio državljanin, o tom izboru mogu sporazumjeti stranke na koje se to odnosi. One se mogu sporazumjeti da sud ili sudovi te države članice imaju isključivu nadležnost odlučivati o svim nasljednim stvarima (čl. 5.). Dakle, opće pravilo o nadležnosti suda neće se primjenjivati samo ako su se s izborom umrlog stranke suglasile, odnosno o tome se sporazumjele. Kako bi takav sporazum mogao proizvesti učinke, on mora biti sklopljen u pisanu obliku, mora biti datiran te potpisan od strane stranaka na koje se to odnosi (čl. 5., st. 2). Jednakovrijedno kao pisani sporazum tretirat će se i svako priopćenje preko elektroničkih sredstava, a koje osigurava trajni zapis.

Ako se odredbe ove Uredbe usporede s odredbama nekih drugih instrumenata europskog privatnog prava u pogledu stranačke dispozicije, poput Uredbe *Brussels I*, *Brussels I bis*, *Rim I*, *Rim II*, itd., može se uočiti da Uredba o nasljeđivanju nije slijedila trend jačanja stranačke autonomije glede izbora mjerodavnog prava i nadležnosti suda.³¹ Ovdje jedino ostavitelj ima pravo izabrati mjerodavno pravo za nasljeđivanje, ali je taj njegov

²⁹ Cf. *ibid.*, str. 567.

³⁰ Grubišić Đogić, *loc. cit.*, vidi bilješku 25.

³¹ Cf. *ibid.*, str. 19.

izbor ograničen na pravo države čiji je državljanin bio u trenutku smrti. To ograničenje navodi se u čl. 22., st. 1. Uredbe o nasljeđivanju gdje se izričito propisuje da osoba može za pravo koje će u cijelosti urediti pitanje njezina nasljeđivanja izabrati pravo države čiji je državljanin bila u trenutku izbora ili u trenutku smrti. Ako je osoba imala više državljanstava, onda može izabrati pravo jedne od tih država članica čiji je državljanin bila u trenutku izbora ili u trenutku smrti. Ako bi ostavitelj izašao izvan tog ograničenja, sud bi bio dužan zanemariti izbor prava i primijeniti pravo sukladno Uredbi.³² Međutim, taj izbor koji je ostavitelj izvršio, neće imati učinak ako se o tom izboru nisu sporazumjele stranke. Iz toga proizlazi da je sloboda odlučiti o tome koji će sud biti nadležan odlučivati dana upravo nasljednicima, ali naravno uz uvjet da je ostavitelj izabrao mjerodavno pravo. Ako nije izabrao mjerodavno pravo, sporazum o izboru suda niti ne može biti sklopljen. Ako bi izbor suda bio izvan postavljenog ograničenja, a stranke se o tome sporazume, sud ne smije uvažiti takav sporazum.³³

U okolnostima kada ne postoji izričit sporazum nasljednika glede nadležnosti suda, a nasljednici se upuste u raspravljanje pred sudom države članice čije je pravo ostavitelj izabrao kao mjerodavno za nasljeđivanje, radi se o tzv. prešutnoj prorogaciji.³⁴ Uredba o nasljeđivanju u tom smislu govori o nadležnosti na temelju upuštanja u postupak (čl. 9.) te propisuje da, ako se tijekom postupka pred sudom države članice koja izvršava nadležnost utvrdi da nisu sve stranke u postupku ujedno i stranke sporazuma o izboru suda, sud će nastaviti izvršavati nadležnost ako se te stranke upuste u postupak bez osporavanja nadležnosti suda (čl. 9., st. 1.). Međutim, ako bi ju osporavale, sud će odbiti nadležnost (čl. 9., st. 2.). Uredba ide i korak dalje te dopušta sudu koji bi inače bio nadležan prema njezinim odredbama da odbije nadležnost ako bi smatrao da bi sud države izabranog prava lakše i bolje proveo postupak. To je, dakle, moguće ako je pravo koje je izabrao umrli, pravo države članice čiji je on bio državljanin i sud to može učiniti samo na zahtjev jedne od stranaka. Pri tome sud treba uzeti u obzir praktične okolnosti nasljeđivanja, poput uobičajenog boravišta stranaka i mjesta gdje se nalazi imovina (čl. 6., t. a). Međutim, on mora odbiti nadležnost u slučaju da su se stranke u postupku sporazumjele o prenošenju nadležnosti na sud ili sudove države članice izabranog prava (čl. 6., t. b). Ovo pravilo na temelju kojeg je sud u mogućnosti odbiti nadležnost u slučaju da je umrli izabrao pravo za svoje nasljeđivanje ide za tim da se održi temeljno pravilo o usklađenosti, odnosno podudarnosti nadležnog suda i mjerodavnog prava.³⁵

Dakle, u slučaju da je umrli izabrao pravo za uređenje svog nasljeđivanja, sudovi te države članice imat će nadležnost odlučivati o njemu (a) ako je sud pred kojim je postupak prethodno pokrenut odbio nadležnost iz navedenih razloga; (b) ako su se stranke u

³² *Ibid.*

³³ *Ibid.*

³⁴ *Ibid.*

³⁵ Poretti, P., *op. cit.* (bilj. 22), str. 569.

postupku sporazumjele o prenošenju nadležnosti na sud ili sudove te države članice; i (c) ako su stranke u postupku izričito prihvatile nadležnost suda pred kojim je postupak pokrenut (čl. 7.).

4.4. OSTALI KRITERIJI NADLEŽNOSTI PREMA UREDBI

Uz navedene, Uredba o nasljeđivanju još predviđa kriterij supsidijarne nadležnosti (čl. 10.), a spominje i tzv. *forum necessitatis* ili nužni forum (čl. 11.). Ako se uobičajeno boravište umrlog u trenutku smrti ne nalazi u državi članici, odnosno nalazi se u nekoj trećoj državi, sudovi država članica u određenim slučajevima ipak će odlučivati o nasljeđivanju u cijelosti ako se na njihovu području nalazi imovina ostavine umrloga. To će biti moguće ako je umrli imao državljanstvo te države članice u trenutku smrti (čl. 10., st. 1., t. a), ili ako nije imao državljanstvo te države, ako je imao svoje prethodno uobičajeno boravište u toj državi članici, pod uvjetom da u trenutku kada je pokrenut postupak pred sudom nije prošlo više od pet godina od promjene tog uobičajenog boravišta (čl. 10., st. 1., t. b). Ako se nadležnost sudova ne može uspostaviti sukladno čl. 10. Uredbe o nasljeđivanju, sudovi države članice na čijem području se nalazi imovina ostavine svejedno će imati nadležnost odlučivati o toj imovini (čl. 11.). Kako bi se za nasljednike umrlog omogućilo da se postupak za nasljeđivanje provede u jednoj od država članica umjesto u trećoj državi, odstupa se od kriterija uobičajenog boravišta za kojeg se smatra da osigurava najbližu vezu između umrlog, suda i mjerodavnog prava te se kao relevantan kriterij uzima područje države članice gdje se nalazi imovina. Iz smisla ovih odredbi jasno proizlazi da, neovisno o tome što je umrli imao državljanstvo ili uobičajeno boravište u državi članici, nadležnost se neće uspostaviti ako na području te države članice nema imovine umrlog, bilo pokretne ili nepokretne.³⁶ U slučaju da se nadležnost uspostavlja prema državljanstvu ili prethodnom uobičajenom boravištu umrlog, sudovi države članice na čijem području se nalazi imovina ostavine imaju nadležnost odlučivati o ostavini u cijelosti (tzv. potpuna nadležnost). Međutim, ako se uspostavlja prema mjestu gdje se nalazi imovina ostavine sudovi države članice imaju nadležnost odlučivati isključivo o toj imovini koja se nalazi na njihovom području, a ne o cjelokupnoj (tzv. ograničena nadležnost). Također, hoće li nadležnost za odlučivanje o nasljeđivanju u konkretnim slučajevima biti potpuna ili ograničena, ovisit će i o tome nalazi li se na području države članice cjelokupna imovina ostavine ili samo neki njezin dio.³⁷

Konačno, Uredba o nasljeđivanju predviđa i pravilo o *forum necessitatis* (čl. 11.). To pravilo omogućuje da ako sud niti jedne države članice prema ranije navedenim kriterijima ne bi bio nadležan, sudovi države članice mogu odlučivati u nekim iznimnim slučajevima o nasljeđivanju i to ako u trećoj državi s kojom je slučaj usko povezan postupak

³⁶ Cf. *ibid.*, str. 570.

³⁷ Grubišić Đogić, *loc. cit.*, vidi bilješku 31.

nije moguće pokrenuti ili provesti u razumnim okvirima ili postupak u trećoj državi jednostavno nije moguć. Dalje u članku navodi se da slučaj u dovoljnoj mjeri mora biti povezan s državom članicom suda pred kojim je postupak pokrenut. Svrha je nužnog foruma omogućiti sudovima države članice odlučivanje o nasljeđivanju koje je zaista usko povezano s trećom državom, a u iznimnim slučajevima, kako bi se spriječila, odnosno kako bi se uklonili slučajevi uskrate pravosuđa. Prema t. 31. Preambule, iznimnim slučajevima bi se mogli smatrati oni u kojima ne postoji mogućnost vođenja postupka u trećoj državi o kojoj je riječ, primjerice zbog građanskog rata ili kada bi od korisnika bilo neopravdano očekivati da pokrene ili vodi postupak u toj državi. Prema nekim autorima, tumačenje te formulacije nužnog foruma ipak ostaje na Europskom sudu.³⁸ Grubišić Đogić smatra i da bi o takvim situacijama moglo biti riječ kada je npr. riječ o tranzitu izbjeglica kroz državu članicu. S druge strane, sud države članice koji je nadležan prema nekom od svih ranije navedenih kriterija, na zahtjev jedne od stranaka, neće raspravljati ostavinu za pojedini dio imovine koji se nalazi u trećoj državi ako se opravdano može očekivati da ta treća država neće priznati ili izvršiti odluku o nasljeđivanju glede te imovine (čl. 12.).

5. POKRETANJE I VOĐENJE POSTUPKA PREMA ODREDBAMA UREDBE O NASLJEĐIVANJU

Glede pokretanja samog postupka, čl. 14. u točki a Uredbe o nasljeđivanju određuje da se postupak smatra pokrenutim u trenutku u kojemu je pismeno kojim se postupak pokreće ili jednakovrijedno pismeno predano sudu, pod uvjetom da osoba koja pokreće postupak nije nakon toga propustila poduzeti radnje koje je morala poduzeti u vezi s dostavom pismena suprotnoj strani. Nadalje, smatra se da je postupak pokrenut, ako pismeno mora biti dostavljeno prije njegova podnošenja sudu, u trenutku u kojemu ga je primilo tijelo ovlašteno za dostavu, ali pod uvjetom da osoba koja pokreće postupak nije nakon toga propustila poduzeti radnje koje je morala poduzeti kako bi pismeno bilo predano sudu (čl. 14., t. b) i konačno, u trenutku kada je donesena odluka suda o pokretanju postupka, ako postupak sud pokreće *ex officio*, ili, ako takva odluka nije nužna u trenutku kada je sud zabilježio slučaj (čl. 14., t. c). Ako bi se postupak o nasljednoj stvari pokrenuo pred sudom države članice, koji u skladu s odredbama ove Uredbe nije nadležan, sud će se *ex officio* proglasiti nenadležnim (čl. 15.). Vrlo je jasno kako sud pred kojim je postupak pokrenut u ponajprije mora ispitati svoju nadležnost. Osim toga, on ispituje i dopustivost podnesenog zahtjeva, a što Uredba o nasljeđivanju regulira u članku 16. Dopustivost sud ispituje nakon što utvrdi svoju nadležnost. Uredba o nasljeđivanju tako propisuje da će nadležan sud zastati s postupkom sve dok se ne dokaže da je tuženiku pravodobno dostavljeno pismeno o pokretanju postupka ili jednakovrijedno pismeno pa da je on onda mogao pripremiti svoju obranu ili da su u tom smislu poduzete mjere.

³⁸ Cf. *ibid.*, str. 18.

Uvjeti za to jesu da je tuženik imao uobičajeno boravište u državi koja nije država članica, da je u njoj pokrenut postupak pred sudom i da se tuženik u isti nije upustio (čl. 16., st. 1.). Međutim, ako pismeno o pokretanju postupka ili jednakovrijedno pismeno mora biti poslano iz jedne države članice u drugu, neće se primijeniti prethodno navedena odredba. U tom slučaju primijenit će se odredba članka 19. Uredbe (EZ) br. 1393/2007 Europskog parlamenta i Vijeća od 13. studenoga 2007. godine o dostavi u državama članicama sudskih i izvansudskih pismena u građanskim ili trgovačkim stvarima.³⁹ Ako odredbe spomenute Uredbe ne bi bile primjenjive, primjenjuje se članak 15. Haške konvencije od 15. studenoga 1965. o dostavi u inozemstvo sudskih i izvansudskih pismena u građanskim i trgovačkim stvarima⁴⁰ (čl. 16., st. 3.).

Za vrijeme trajanja postupka u identičnoj stvari ne može se pokrenuti i voditi drugi sudski postupak. Naš ZRS, u takvoj situaciji, predviđa da će sud Republike Hrvatske prekinuti postupak na zahtjev stranke, ako je u tijeku spor pred stranim sudom u istoj pravnoj stvari i između istih stranaka i to ako je postupak prvo pokrenut pred stranim sudom u vezi s istim sporom, ako je riječ o sporu glede kojeg ne postoji isključiva nadležnost suda Republike Hrvatske i ako postoji uzajamnost (čl. 80. ZRS-a). Navedeni uvjeti moraju biti kumulativno ispunjeni. Uredba o nasljeđivanju u vezi s litispendencijom određuje da će onaj sud pred kojim je postupak prvo započeo nastaviti s postupkom sve dok se ne utvrdi njegova nadležnost. Svi ostali sudovi država članica, a pred kojima se također vode postupci o istom predmetu između istih stranaka, zastaju s postupkom dok se ne utvrdi nadležnost prvog suda. Ako njegova nadležnost bude utvrđena, svi ostali sudovi, sukladno odredbama Uredbe, proglasit će se nenadležnima u njegovu korist (čl. 17.). Iz tih odredaba proizlazi jasno kako Uredba o nasljeđivanju regulira samo litispendenciju prema državama članicama, a prema trećima ne – tako će se, u slučaju da je pokrenut postupak u istoj stvari pred sudom treće države, primijeniti unutarnje pravo države pred kojom je postupak pokrenut i odredbe o litispendenciji sukladno unutarnjim pravilima.

Ako se pred sudovima različitih država članica vode povezani postupci, s postupkom ne može zastati samo onaj sud pred kojim je postupak prvo započeo. Ostali sudovi mogu zastati s postupkom (čl. 18., st. 1). Povezanim postupcima, u smislu ove Uredbe, smatraju se oni postupci među kojima postoji toliko bliska veza da postoji interes da se odvijaju

³⁹ Uredba (EZ) br. 1393/2007 Europskog parlamenta i Vijeća od 13. studenoga 2007. o dostavi, u državama članicama, sudskih i izvansudskih pismena u građanskim ili trgovačkim stvarima ("dostava pismena"), i o stavljanju izvan snage Uredbe Vijeća (EZ) br. 1348/2000, OJ L 324, 10. prosinca 2007., Posebno izdanje na hrvatskom, poglavlje 19, svezak 007, str. 171.–212.

U svezi s navedenom situacijom, u članku 19. st. 1. Uredba br. 1393/2007 propisuje da presuda neće biti izrečena sve dok se ne utvrdi da je (a) pismeno dostavljeno na način propisan unutarnjim pravom države primateljice za dostavu pismena u domaćim postupcima protiv osoba koje se nalaze na njezinom državnom području; ili (b) da je pismeno zaista uručeno tuženiku ili dostavljeno na njegovo boravište nekim drugim načinom koji je predviđen odredbama ove Uredbe. U oba slučaja treba dokazati i da je uručenje ili dostava obavljena tako pravovremeno kako bi tuženik mogao pripremiti svoju obranu.

⁴⁰ Convention of 15 November 1965 on the Service Abroad of Judicial and Extrajudicial Documents in Civil or Commercial Matters; dostupno na <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/full-text/?cid=17>.

zajedno i da bude donesena jedna odluka, kako bi se izbjegla opasnost donošenja nepomirljivih odluka zbog vođenja odvojenih postupaka (čl. 18., st. 3.). Ako je riječ o prvostupanjskim postupcima, ti sudovi mogu, na zahtjev jedne od stranaka, izjaviti da nisu nadležni ako sud pred kojim je prvi postupak pokrenut ima nadležnost nad stvarima o kojima je riječ i ako njegovo pravo omogućuje spajanje postupaka (čl. 18., st. 2.).

6. EUROPSKA POTVRDA O NASLJEĐIVANJU

Osim što uređuje pitanje nadležnosti te mjerodavnog prava u nasljednim stvarima, Uredba o nasljeđivanju uvodi i jednu novinu – Europsku potvrdu o nasljeđivanju, odnosno Potvrdu. Primarni cilj te Potvrde usmjeren je na olakšanje rješavanja nasljeđivanja kod kojeg imamo međunarodno obilježje. Donesena je i Provedbena uredba Komisije (EU) br. 1329/2014 od 9. prosinca 2014. o uspostavi obrazaca iz Uredbe br. 650/2012.⁴¹ Njome su postavljeni obrasci kojima bi se trebala osigurati njezina ispravna, ujednačena i jednostavna primjena. Odredbe ove Uredbe koje uređuju izdavanje Potvrde i sve vezano uz nju nisu prema svojoj prirodi samo odredbe međunarodnog privatnog prava i međunarodnoga građanskog postupka, nego i materijalnog privatnog prava s obzirom na to da stvaraju institut koji se primjenjuje u svim državama članicama u kojima je Uredba o nasljeđivanju na snazi.⁴²

Jedno od pitanja koje se nameće u vezi s Potvrdom jest njezina pravna narav. Kako je u različitim državama izdaju različita tijela s različitim ovlastima, pitanje koje se postavlja jest je li Potvrda sudska odluka ili javna isprava u sustavu Uredbe o nasljeđivanju.⁴³ Potvrdu se ne bi smjelo u potpunosti izjednačiti s javnom ispravom. Sukladno odredbama Uredbe o nasljeđivanju, Potvrda ne ulazi u definiciju javne isprave kao one isprave o nasljednoj stvari koje su službeno sastavljene ili registrirane kao javne isprave u državi članici i čija se vjerodostojnost odnosi na potpis i sadržaj javne isprave te su utvrđene od strane nadležnog tijela ili drugog tijela koje je u tu svrhu ovlastila država članica podrijetla.⁴⁴ Razlika između Potvrde i javnih isprava očituje se u činjenici da prihvatanje i proglašenje javne isprave ovršnom može biti odbijeno pozivanjem na očitu protivnost s javnim poretkom države prihvata, što nije slučaj s Potvrdom. Prema Uredbi o nasljeđivanju, Potvrda proizvodi učinke u svim državama članicama bez provođenja posebnog

⁴¹ Provedbena uredba Komisije (EU) br. 1329/2014 od 9. prosinca 2014. o uspostavi obrazaca iz Uredbe (EU) br. 650/2012 Europskog parlamenta i Vijeća o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvatanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju, OJ L 359, 16. prosinca 2014., str. 30.–84.

⁴² Hoško, Tena; Bolonja, Barbara, Europska potvrda o nasljeđivanju – pravna priroda i učinci, Hrvatska pravna revija, Zagreb, god. 18, br. 2, 2018., str. 14.

⁴³ *Ibid.*

⁴⁴ *Cf. ibid.*, str. 15.

postupka i bez propisanih razloga na temelju kojih se ostvarenje učinaka može odbiti. Osim toga, javne isprave u drugim državama imaju učinke određene nacionalnim pravom države izdanja. U Preambuli Uredbe o nasljeđivanju također se iznose karakteristike, kao i moguće teškoće u vezi s javnim ispravama, a odmah nakon toga navodi se uvođenje Potvrde kako bi se te eventualne teškoće izbjegle. Iz toga već proizlazi da su ova dva pojma različita.⁴⁵ S druge strane, Potvrda se ne može smatrati ni sudskom odlukom jer ona ne proizvodi učinke *res iudicata*, što je bitna karakteristika sudskih odluka. Razlika postoji i u njihovu važenju – Potvrda se izdaje na korištenje u trajanju od šest mjeseci, a također se priznanje strane sudske odluke, kao i javne isprave, može odbiti.⁴⁶

Potvrda se izdaje za korištenje u drugoj državi članici, ali njezino korištenje nije obvezno. Ona ne nadomješta unutarnje isprave koje se u državama članicama izdaju i koriste za slične svrhe (čl. 62.). Mogu ju koristiti nasljednici, legatari koji imaju izravna prava u nasljedstvu i izvršitelji oporuka ili upravitelji ostavinom koji se u drugoj državi članici moraju pozvati na svoj status ili izvršavati svoja prava kao nasljednici ili legatari i/ili svoje ovlasti kao izvršitelji oporuka ili upravitelji ostavinom. Potvrda se može koristiti za dokazivanje statusa ili prava svakog nasljednika, odnosno legatara i njihovih ostavinskih dijelova, zatim pripadnost određene imovine koja čini dio ostavine nasljednicima, odnosno legatarima te ovlasti osobe spomenute u Potvrdi za izvršavanje oporuke ili upravljanje ostavinom (čl. 63.). Potvrdu je nadležan izdati sud u državi članici sukladno navedenim kriterijima nadležnosti, odnosno svako drugo tijelo koje prema nacionalnom pravu ima nadležnost baviti se nasljednim stvarima (čl. 64.).

Potvrda se izdaje na zahtjev osoba određenih člankom 64., odnosno na zahtjev podnositelja. Zahtjev mora sadržavati podatke određene Uredbom o nasljeđivanju, kao što su podaci o umrlome, podaci o podnositelju zahtjeva, odnosno njegovu zastupniku, podatke o bračnom ili izvanbračnom drugu, podatke o mogućim korisnicima na temelju raspolaganja imovinom zbog smrti i/ili prema zakonu, planiranu namjenu Potvrde, kontaktne podatke suda ili drugog nadležnog tijela koje se bavi nasljeđivanjem i ostale sukladno Uredbi (čl. 65.). U konačnici, može se izvesti zaključak da Potvrda nije samo procesna potvrda nacionalnih dokumenata, nego i autonomni europski instrument s izravnim učincima. Ona tako predstavlja *sui generis* instrument međunarodnog privatnog prava s jedinstvenim i neovisnim karakteristikama i učincima, koji izdaje ovlašteno tijelo države članice sukladno odredbama Uredbe o nasljeđivanju.⁴⁷

Glede prakse sudova vezano za Potvrdu, naši sudovi još se nisu susreli s ovim pitanjima niti je donesena koja presuda u vezi s tim pitanjem. Postoji jedino praksa Europskog suda koji je davao svoja tumačenja odredbi Uredbe o nasljeđivanju koja reguliraju ovo

⁴⁵ *Ibid.*

⁴⁶ *Ibid.*

⁴⁷ *Ibid.*

pitanje. Tako se Europski sud bavio ovim pitanjima u predmetu Mankopf (C-558/16) te predmetu Kubicka (C-218/16).⁴⁸

7. SUDSKA PRAKSA U REPUBLICI HRVATSKOJ

7.1. PREDMET GŽ-465/2016-2⁴⁹

U konkretnom predmetu Županijski sud u Šibeniku odlučivao je o žalbi koju su podnijele stranke T. H. iz Njemačke i M. H. iz Njemačke, tvrdeći da je Općinski sud u Puli pogrešno i nepotpuno utvrdio činjenično stanje te pogrešno primijenio materijalno pravo. Preciznije, riječ je bila o ostavinskom postupku za koji se Općinski sud u Puli proglasio nenadležnim.

Županijski sud je najprije morao utvrditi primjenjujući Uredbu koje se pravo primjenjuje na ostavitelja, odnosno u ovom slučaju je bilo riječ o ostaviteljici, kako bi mogao utvrditi je li nadležan hrvatski sud ili neki inozemni sud budući da je bilo riječ o međunarodnom elementu budući su stranke u postupku njemački/strani državljani. Na taj način sud je došao do zaključka da je žalba predlagatelja neosnovana te je potvrdio rješenje Općinskog suda u Puli.

Općinski sud u Puli rješenje kojim se proglašava nenadležnim donio je pozivajući se na članke 4. i 25. Uredbe čime je utvrdio da je ostaviteljica preminula nakon početka primjene Uredbe te da je u trenutku smrti imala uobičajeno boravište u Republici Njemačkoj, a ne u Republici Hrvatskoj (po Uredbi za određivanje mjerodavnog prava u nasljednopravnim stvarima kao poveznica se gleda uobičajeno boravište, pa se upravo zato u ovom slučaju na ostavinski postupak treba primijeniti kao mjerodavno pravo, pravo uobičajenog boravišta ostaviteljice).

Ono što žalitelji tvrde u žalbi je da je ostaviteljica imala hrvatsko državljanstvo te da je čitav život boravila u Republici Hrvatskoj, dok je u Njemačkoj imala samo formalno prijavljeno prebivalište radi ostvarivanja određenih socijalnih prava i da se ondje zatekla u trenutku svoje smrti u posjetu sinu te da je zbog toga mjesto njezine smrti Njemačka.

Prema odredbi članka 4. Uredbe sudovi države članice u kojoj je umrli imao svoje uobičajeno boravište u trenutku smrti imaju nadležnost odlučivati o nasljeđivanju u cijelosti, dok je člankom 15. propisano da kad se pred sudom države članice pokrene postupak o nasljednoj stvari za koji taj sud u skladu s ovom Uredbom nije nadležan, sud se prema službenoj dužnosti proglašava nenadležnim.

⁴⁸ Vidi više: Predmet Mankopf C-558/16, ECLI:EU:C:2018:138, od 1. ožujka 2018. i Predmet Kubicka C-218/16, ECLI:EU:C:2017:755, od 12. listopada 2017.

⁴⁹ Presuda Županijskog suda u Šibeniku, br. Gž-465/2016-2 od 13. prosinca 2017.

U preambuli Uredbe propisano je da tijelo koje se bavi poslovima nasljeđivanja treba radi utvrđivanja gdje se nalazi uobičajeno boravište umrloga uzeti u obzir sve okolnosti koje su relevantne za takvo utvrđenje. To bi prije svega bila ukupna procjena životnih okolnosti umrloga u posljednjih nekoliko godina i u trenutku smrti. Osobito treba uzeti u obzir da je tako utvrđeno boravište u određenoj bliskoj vezi s državom čije materijalno pravo treba primijeniti. U ovom konkretnom slučaju županijski sud kao drugostupanjski sud odlučio je da je prvostupanjski sud (Općinski sud u Puli) pravilno primjenjujući Uredbu utvrdio da je ostaviteljica imala u trenutku svoje smrti uobičajeno boravište u Republici Njemačkoj te da se žalba predlagatelja treba odbiti kao neosnovana.

Iz ovoga konkretnoga primjera trebamo zaključiti, a to su autorice i uvidjele da bez obzira na to što čini predmet ostavine, pa kada su to i nekretnine za koje smo vidjeli da naše zakonodavstvo propisuje isključivu nadležnost suda u Republici Hrvatskoj, taj sud ne mora biti nadležan ako bi se prema Uredbi došlo do zaključka da je nadležan sud neke druge države, budući da ostavitelj na području te druge države ima svoje uobičajeno boravište. A sve ovo radi toga što Uredba ima prednost pred našim zakonima što smo već i spomenuli te Uredba propisuje da se u pitanjima nasljednopravne naravi kao mjerodavno pravo uzima pravo države na čijem teritoriju ostavitelj ima svoje uobičajeno boravište.

7.2. PREDMET GŽ-1247/16-2⁵⁰

Županijski sud u Zadru, kao sud drugog stupnja, odlučivao je u povodu žalbe trojice nasljednika na rješenje Općinskog suda u Puli od 15. rujna 2016. (GŽ-1247/16-2). Prvostupanjskim rješenjem Općinski sud u Puli oglasio se nenadležnim za provođenje ostavinskog postupka.

Protiv tog rješenja nasljednici podnose žalbu u kojoj navode da ostavinu pokojnika čine određene nekretnine, od kojih je jedna i njegova rodna kuća u Puli u kojoj je živio većinu svog života, ističući kako činjenica da umrli ima adresu u Švedskoj ne znači da on nije boravio u Republici Hrvatskoj i da je veći dio godine provodio u Puli. Također traže i da se pobijano rješenje ukine.

Drugostupanjski sud utvrdio je kako žalba nije osnovana i da je Općinski sud u Puli ispravno odredio svoju nadležnost, odnosno oglasio se nenadležnim, a sukladno Uredbi o nasljeđivanju. Posljedica je toga vrlo bitna hijerarhija pravnih vrela, odnosno već spomenuta izravna primjena ove Uredbe u našem nacionalnom zakonodavstvu.

Sukladno općem kriteriju nadležnosti, a koji je sud u mjestu uobičajena boravišta umrloga koje je on imao u trenutku svoje smrti, prvostupanjski sud se, uzevši u obzir okolnost

⁵⁰ Presuda Županijskog suda u Zadru, br. GŽ-1247/16-2 od 13. studenog 2017.

da je ostavitelj preminuo 10. svibnja 2016. u Švedskoj i ondje imao svoje boravište, dok u Republici Hrvatskoj nije imao prijavljeno ni prebivalište ni boravište, ispravno oglasio nenadležnim te pozvao na primjenu Uredbe o nasljeđivanju.

Vidimo kako prakse u Republici Hrvatskoj nedostaje, ali iz toga možemo zaključiti u pozitivnom smislu da se naši sudovi dosljedno pridržavaju te ispravno primjenjuju odredbe Uredbe o nasljeđivanju pri određivanju svoje nadležnosti u nasljednopravnim predmetima s međunarodnim obilježjem. Također, pri tome nastoje sukladno već postojećoj praksi Europskog suda, kao i drugoj, tumačiti pojam uobičajenog boravišta i primijeniti ga u konkretnim slučajevima.

8. ZAKLJUČNO RAZMATRANJE

Pitanje ostavine vrlo je važno i to ne samo za njezine nasljednike, nego i za daljnje odvijanje brojnih drugih pravnih i društvenih odnosa koji su aktualni nakon ostaviteljeve smrti. Tako je i pitanje raspravljanja i nadležnosti raspravljanja ostavine jednako važno, a posebno kada ono ima međunarodno obilježje.

Uredbom o nasljeđivanju između država članica osigurana je jednaka primjena propisa kada je u pitanju nadležnost sudova za odlučivanje o ovom pitanju, a samim time i funkcionalno djelovanje pravosuđa unutar Unije. Također, postavljanjem instituta uobičajenog boravišta kao općeg kriterija za nadležnost, ostvaruje se i stvarna veza između nasljeđivanja te države u kojoj postoji nadležnost za odlučivanje o istom.

Posebice smo svjesni činjenice da je danas u 21. stoljeću na svakom koraku pristupno međunarodno obilježje, budući da je svijet postao jedno globalno selo, gdje se spajaju ljudi iz različitih pravnih poredaka te upravo stoga dolazi i do određenih problema glede određivanja koji će sud u konkretnom slučaju biti nadležan i koje će se materijalno pravo primijeniti.

Zbog toga dolazi do različitih rasprava u teoriji i praksi. Danas, među brojnim pravnim stručnjacima, teoretičarima i autorima vodi se polemika oko toga je li kriterij uobičajenog boravišta najbolje rješenje za određivanje nadležnost sudova kada je riječ o nasljeđivanju s obzirom na to da potiskuje kriterije državljanstva umrloga, odnosno njegova prebivališta.

No, ipak ostaje nam vidjeti u budućem razdoblju kako će ovo konkretno pitanje biti regulirano i koje će nam promijene donijeti Zakon o međunarodnom privatnom pravu čije se stupanje na snagu očekuje 29. siječnja 2019. godine, a kada je u pitanju regulativa Republike Hrvatske. Navedeni Zakon će zamijeniti spomenuti ZRS i nadamo se da će donijeti pozitivnije promjene koje će olakšati pravnim tijelima kada su posrijedi nadležnost i materijalno pravo u nasljednopravnim stvarima.

POPIS LITERATURE

Članci:

1. Čuveljak, Jelena, Nasljeđivanje u Europskoj uniji, Informator, Zagreb, god. 63, br. 6393, 2015., str. 6.–8.
2. Grubišić Đogić, Nives, Nasljeđivanje u Europskoj uniji – Uredba o nasljeđivanju broj 650/2012, Odvjetnik, Zagreb, god. 89, br. 1–2, 2016., str. 16.–21.
3. Hoško, Tena; Bolonja, Barbara, Europska potvrda o nasljeđivanju – pravna priroda i učinci, Hrvatska pravna revija, Zagreb, god. 18, br. 2, 2018., str. 13.–22.
4. Jelčić, Olga; Kočić, Ana-Marija, Kontrec, Damir; Mihelčić, Gabrijela; Pahić, Damir; Sarvan, Desa, Nekretnine kao objekt nasljeđivanja stranih osoba u Republici Hrvatskoj, u: Nekretnine – aktualnosti zakonodavstva i prakse, Zagreb, 2008.
5. Poretti, Paula, Nadležnost, nadležna tijela i postupci prema Uredbi (EU) br. 650/2012 o nasljeđivanju, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, god. 37 (1991), br. 1., 2016., str. 561.–587.
6. Rijavec, Vesna, Međunarodna nadležnost u nasljednim predmetima, Aktualnosti građanskog i trgovačkog zakonodavstva i pravne prakse: zbornik radova s međunarodnog savjetovanja, Pravni fakultet Sveučilišta u Mostaru, 6(2008), str. 123.–140.
7. Vidović, Vanja, Ostavinski postupak kao izvanparnični postupak, Nacionalni repozitorij završnih i diplomskih radova ZIR, Veleučilište u Požegi, Požega, 2016.

Izvori prava:

1. Convention of 15 November 1965 on the Service Abroad of Judicial and Extrajudicial Documents in Civil or Commercial Matters; dostupno na <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/full-text/?cid=17>.
2. Convention of 5 October 1961. on the Conflicts of Laws Relating to the Form of Testamentary Dispositions; dostupno na <https://assets.hcch.net/docs/b67e23f7-bcf7-4cc6-aea9-26ea825c56c4.pdf>.
3. Provedbena uredba Komisije (EU) br. 1329/2014 od 9. prosinca 2014. o uspostavi obraza iz Uredbe (EU) br. 650/2012 Europskog parlamenta i Vijeća o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju, OJ L 359, 16. prosinca 2014., str. 30.–84.
4. Uredba (EU) br. 650/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju,

OJ L 201, 27. srpnja 2012. Posebno izdanje na hrvatskom, poglavlje 19, svezak 10, str. 107.–134.

5. Uredba (EZ) br. 1393/2007 Europskog parlamenta i Vijeća od 13. studenoga 2007. o dostavi, u državama članicama, sudskih i izvansudskih pismena u građanskim ili trgovačkim stvarima (“dostava pismena”), i o stavljanju izvan snage Uredbe Vijeća (EZ) br. 1348/2000, OJ L 324, 10. prosinca 2007., Posebno izdanje na hrvatskom, poglavlje 19, svezak 007, str. 171.–212.
6. Zakon o nasljeđivanju, Narodne novine, broj 48/2003, 163/2003, 35/2005, 127/2013, 33/2015.
7. Zakon o rješavanju sukoba zakona s propisima drugih zemalja u određenim odnosima, Narodne novine, broj 53/1991, 88/2001.
8. Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima (pročišćeni tekst) Narodne novine, broj 91/1996, 68/1998, 137/1999, 22/2000, 73/2000, 12920/00, 114/2001, 79/2006, 141/2006, 146/2008, 38/2009, 153/2009, 143/2012, 152/2014.

Mrežni izvori:

1. Ostavinski postupak u Republici Hrvatskoj, <https://vaic.hr/novosti-i-publikacije-hr/ostavinski-postupak-u-republici-hrvatskoj/>, pristupljeno 16. srpnja 2018.
2. Ostavinski postupak, www.iusinfo.hr/DailyContent/Topical.aspx?id=18324, pristupljeno 18. srpnja 2018.

Sudska praksa:

1. Predmet Korkeinhallinto-oikeus C-523/07 A, ECLI:EU:C:2009:225, od 2. travnja 2009.
2. Predmet Mankopf C-558/16, ECLI:EU:C:2018:138, od 1. ožujka 2018.
3. Predmet Kubicka C-218/16, ECLI:EU:C:2017:755, od 12. listopada 2017.
4. Presuda Županijskog suda u Zadru, br. Gž-1247/16-2 od 13. studenog 2017.
5. Presuda Županijskog suda u Šibeniku, br. Gž-465/2016-2 od 13. prosinca 2017.

JURISDICTION OVER INHERITANCE IN EUROPEAN UNION LAW WITH REFERENCE TO CASE LAW

Abstract

This paper deals with jurisdiction in matters concerning succession in European Union law with reference to jurisprudence of national courts in the Republic of Croatia. Due to the nature of the European Union itself as a sui generis organization, in order to enable its functioning and facilitate mobility within it, it is very important to establish a system of rules which will lead in that direction. Today we have many situations, where people have not only their citizenship, domicile or residence in different countries in the European Union, but also their property - both real (immovable) and personal (movable). Thus, the question arises as to which court or which authority will have jurisdiction to decide about that property. For the purpose of considering this issue, this paper first outlines the most important features of legacy as central to the inheritance procedure and (international) jurisdiction itself. Emphasis is also placed on the hierarchy of legal sources, which is very important for the implementation of the European Union regulations.

In the second part of this paper, we elaborate the provisions of the Succession Regulation (EU) No 650/2012 in relation to jurisdiction and the initiation and conduct of related proceedings, which is also the central part of the paper. We also mention the European Commission Implementing Regulation. Case law from national courts in the Republic of Croatia is analyzed in the third part of the paper, with regard to the application of the Succession Regulation to inheritance proceedings, i.e., with regard to jurisdictional determination.

Keywords: inheritance, international jurisdiction, Regulation No 650/2012, habitual residence